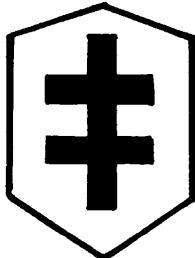

ВАЙ, НАРОДЗЕ, ЗА СВАЕ ПРАВЫ! – К. Каліноўскі

З А
В О Л Ю
Б А Ц Ъ -
К А Ў -
Ш Ч Ы Н Ь

ЗВАЖАЙ

Часапіс Беларускіх Вэтэранаў. Выдае Камітэт Сувязі Быўшых Беларускіх Вайскоўцаў

Z V A Z A J – Magazine, published twice-a-year by Liaison Comm. of Byelorussian War Veterans
Address: KSBV, 57 Riverdale Ave. Toronto, Ont. M4K 1C2

Год 4

Лістапад, 1977

№ 2 (8)

ПРА ГЭРОЯЎ

Лістападаўскі Дзень Гэрояў спанукае нас паразваць пра нашых вялікіх продкаў, якіх няшчодрая гісторыя Беларускага Народу паставіла на высокі п'едэстал несьмяротнасці.

Гэроямі ёсьць людзі, што выказалі надзвычайні спрыт і адвагу, зрабілі нешта вялікае, звычайнім людзям недаступнае. Як правіла, гэроі павінны рабіць дабро. Прыкладна, рабаўнік банку, хоць і прайвіць вялікі спрыт, кемлівасць і адвагу, ня будзе гэроем, адно злачынцам, бо дзейнічае ён для собскае матар'яльнае нажывы й на шкоду іншых.

Каб ацаніць нашых, беларускіх нацыянальных гэрояў, варта зірнуць на тое, якім съвятлом ахутаны гэроі ў дэзвёх супрацьлеглых систэмах – таталітарнай і дэмакратычнай.

Возьмем найбольшага гэроя чалавеканенавіснай систэмы чырвона-фашыстыўскага бальшавізму Уладзімера Леніна. Гэтага здольнага кансьпіратара, рухавіком дзейнасці якога была прага ўлады й сілы ды нажывы, паставілі на вышыню ідала. Яму па съмерці пабудавалі маўзалей і міліёны людзей змушаюць пакланяцца ягонай муміі. Ля гэтага галоўнага бажышча натварылі масу меншых гэрояў. Культ гэройства ўзыняты на найбуйнейшыя вышыні. Ен мае свае мэты, бо ў систэме, дзе адкінулі Бога й любоў бліжняга, дзе чалавек чалавеку вораг, там трэба выгадоўваць паслухмяных і баязлівых нявольнікаў. Створана свайго роду рэлігія, уключна із галоўным бажышчам і "апосталамі". Зь іх нельга жартаваць, бо яны быццам непамыльнія й вымагаюць поўнай паслухмянасці.

Найбольшы гэроі Амерыкі, Жорж Вашынгтон, таксама ахутаны вялікай славай і пашанай, але зь яго не зрабілі ідала. Ен быў і астаўся верным Богу й дзеіў для дабра народа. І цікава, што Амерыканцы дазваляюць сабе жартаваць з Жоржам Вашынгтонам і ягонай жонкі Марты. Даводзілася бачыць скечы на тэлевізійных праграмах, дзе гэроі ці яго сям'я былі паказаны ў камічных сітуацыях. Амерыканец ведае, што Жорж Вашынгтон быў ня толькі гэроем, але таксама, як і бальшыня з нас, звычайнім чалавекам. Яго шануюць, але ня робяць зь яго нейкага бoga.

Цікава, што ў Савецкім Саюзе апошнімі гадамі вырасла і ўзбуйнела навокал Леніна багатая сатыра. Гэта запраўдная "ленініяна", голас паняволеных народаў, што пазналі праўду. Ім адкрыліся вочы й галоўны ві-

ноўнік іхнае няволі апынуўся пад абстрэлам. Праўда, гумару гэтаму недаступны друк і сродкі масавае камунікацыі, але жыве ён у вусным фальклёры й "саміздаце". У канцраст гэтаму, нікому ў Амерыцы й ня думаеца высымейваць свайго найбольшага гэроя Жоржа Вашынгтона. І кіпць зь яго ў такі спосаб як паняволеныя народы зыдзекваюцца з бальшавіцкага бажышча Леніна. Чалавек спрычыніўся да рэалізацыі народных мараў пра свабоду й справядлівасць і за гэта яму належыцца пашана з удзячнасцю.

Як-жа Народ Беларускі да сваіх гэрояў адносіцца?

Маскоўскі акупант забараняе шанаваць нацыянальных гэрояў. Для ўтрымання сістэмы гвалту й нянявісці свайго культу гэройства, паставіўши на верх пашаны бязбожных вырадкаў і бандытаў, пры помачы масавае крывадушнае пропаганды акупант намагаецца зынявetchыць і зыняславіць запраўдных народных гэрояў. Прарока нашае зямлі, Янку Купалу, што клікаў і вёў Беларусаў на змаганье за свае права, акупант зрабіў мізерным слугой зыненавіджанае чужое систэму, падпрог яго ў гурт шматлікіх бальшавіцкіх гномаў, вырадкаў народных. З Кастуся Каліноўскага акупант зрабіў сацыяльнага рэвалюцыянета.

Але ў народнай памяці ў пашане асталіся съветлыя постасці вялікіх сыноў і дачок, ablічча якіх ня спляміць ніякі чужы акупант. Іхныя дзеі – гэта дзеі вялікага і славнага народа. Ня кіраваліся яны ні прагой нажывы, ўлады ці сілы. Працавалі ў змагаліся, каб народ здабыў волю, асьвету, трymаўся Бога, каб чалавек чалавеку братам, а ня ворагам быў.

Характэрна, што гэроі нашы выйшлі пераважна з народных гушчаў. Адтуль выцякала іх сіла й духовая прамога над нікчэмнымі ворагамі. Постасці іх асталіся чыстыя як кропілічная вада ці сълязі гаротнае маці, а памяць па іх прыгожая й съветлая, як зарніцы ўзыходзячага сонца.

У кожны лістападаўскі Дзень Гэрояў мы, на эміграцыі, чытаем сымбалічную лісту нацыянальных Гэрояў. Іх шмат і, бязумоўна, ўсіх згадаць нельга. Але ў сваіх малітвах да Бога і ў гутарках на ўрачыстасцях мы думаем пра ўсіх. Яны – часць нашы вялікае, змагарнае гісторыі, непакорнага народнага духу і вечна жыць будуть з намі. Мы ведаєм, што народ, які змог даць такіх выдатных людзей, ніколі не загіне, ён здабудзе сабе волю!

К У Р Ы Л А В І Ч Ы

Два кілямэтры на поўнач ад Язна, на шляху зь Дзісны на Празарокі, ляжаў маёntак ведамага на ёсю Дзісеншчыну добра гаспадара Беларуса Мурашова. Абшырны двухпавярховы палац зь бярвеньня, абшалёваны звонку й абшчукатураны знутры, разъмасціцца на правым баку рэчкі Курылаўка, што бегла ў Аўту, а потым разам зь Дзісенкай улівалася ў Дзьвіну ля саме Дзісны. Паветавая дарога перацінала рэчку на поўдзень ад маёntку й бегла на ўсход ад яго. У вілах, утвораных рэчкай і дарогай і ляжаў маёntак. Ад палацу аж да польнае дарогі з усходу пышна расцілі садовыя дрэвы, а густыя лістоўніцы засланялі галоўны будынак ад паўночных вятроў. Дом загадчыка й дамы земляробаў памяціціся гэтта-ж на поўнач ад палацу. Паркан абхапіў увесь парк, пачынаючи ад рэчкі Курылаўкі й далей на ўсход, уздоўж селавой дарогі, што бегла ў вёску Лычакова. Гаспадарскія будынкі, хлывы й гумно, дый таксама колькі сялянскіх хат расцінуліся паабапал селавой дарогі з усходняга боку яе. Усе Курылавічы зелянеліся лістоўніцамі, рабінай, калінамі й садамі. На поўнач ад Курылавіч Мурашоў шнурам пасадзіў добра ўтрыманы гонкі сасновы лес, што падчас вайны служыў добрым прыкрыццём для бальшавіцкіх бандыў, якія тут праходзілі зь Ліпавага Востраву ў Жадзе ў Пліскі Бор, дзе праходзіла чыгунка з Каралеўшчыны на Полацак.

У пачатку 1943 году Немцы зарганізавалі ў Курылавічах стаянку паліцыі. У ліку трывцацёх чалавек былі два нямецкія жандармы, адзін аграном Галандзец. Паліцыйны гарнізон меў ахоўваць Курылавічы й вакольныя вёскі ад бальшавіцкіх рабаўнікоў, што забіралі хатнюю жывёлу, харчы, гадзіннікі, вонратку й іншае. Пры дапамозе валасных старшиняў Празарок, Пліса, Язна, Мікалаева, Мёраў, Лужак і Дзісны паветавая ўправа паклікала ѿ Курылавічы ѿ паліцыю самых лепшых Беларусаў. Толькі заступнік каманданта Ярашэвіч выводзіцца зь мясцове "лазовае" шляхты, якую сяляне называлі "поўпанкамі"; ён-жа быў жанаты з Полькай дый сам пісаўся Палякам.

Пакліканыя ѿ паліцыю дзяцюкі мелі за сабой пераважна польскія вайсковыя школы, бралі ўдзел у вайне ѿ 1939-м годзе, некаторыя пабывалі і ўцяклі зь нямецкага, іншыя-ж былі ѿ савецкім палоне. І па прозвішчах дзяцюкі складалі ледзь не камплектную флёру й файну: камандант Воўк, дружынны – Казёл, Баран і Трус, заступнікі – Лось, Заяц і Мышка, а далей – Мядзведзкі, Кажан, Варона, Сойка, Сініца, Салавей, Чачотка, Акунь, Карась, Курмель, Сасна, Дубоўскі, Салата, Качан, Шчумель, Жук, Рамашка, Баба, Мятла, Пячурка й Бобік.

Найгоршай працай гарнізону была дастава харчоў. Раз на дзесяць дзён дзьве трэціх асабовае сілы, паклікаўшы дзесяць хурманак з суседніх вёсак, ехалі ѿ адлеглія звыш за 20 км Палівачы. Хурманом "падводчыкам" выдаваліся на дарогу харчы й зброя для абароны ѿ выпадку нападу.

З аўтаматычнае зброі ѿ гарнізоне быў адзін цяжкі Максім, тро ручныя Дзегцяровы, адна "фінка"*, адзін

* / "фінка", – каліbru 9 мм кароткі аўтамат з круглым дыскам на 100 патронаў, вельмі добры ѿ баёх на кароткі засяг.

пісталет з барабанам Наган, што быў у дыспазыцыі каманданта. Выезд па харчы рэдка адбываўся безь перастрэлкі з бандамі. Гэтак аднойчы загінуў заступнік каманданта Ярашэвіч, якога потым замясціў Акунь. Паліцыю падтрымлівала насельніцтва. Гэтак прыходзілі весткі аб пераходах бальшавіцкіх бандыў, на якія звычайна рабіліся ўдалыя засады. Заскочаныя неўспадзеўкі, бандыты пакідалі нарабаванае дабро й навет сваіх раненых.

Ведама было, што калі банда выходзіла з Пліскага Бору то пойдзе на Ліпавы Востраў і ведама таксама якой дарогай пройдзе. У такім выпадку засада Курылаўцаў ліквідавала банду. Калі-ж прыходзіла вестка ад жыхароў з Касцікова ці Цьвеціна то ведама было, што банда зьбіраеца "на акцыю" на чыгунку ѿ Пліскі Бор і прыдарожныя вёскі будуць абраставаныя. Мяркавалася дзе найлепш было бандытаў сустрэць і разгроміць. Курылаўскі гарнізон ніколі не паляніўся перасеч бандзе дарогу. Адабранае ѿ бандытаў дабро прывозілася ѿ Курылавічы ѿ раздавалася абраставаным сялянам.

Падчас аднай з такіх засад непадалёк Цьвеціна добра абстралялі бандытаў. Перастрэлка трывала гадзіну ці больш. Калі развязвалася то на адным з пакінутых вазоў было шмат крыві. Сълед па расе вёў да дарожнага мосту, пад якім схаваўся ранены "партызан". Узброены ѿ новенькі хуткастрэльны кулемёт, ён меў вайсковую кніжку афіцэра РОА, што мясьцілася ѿ Лужках. А хто быў ўцёкшыя "партызаны"? Па загаду нямецкага камісара Глыбокага, гэтага раненага "партызана" забрала ўласаўскае СД з Лужак, быццам на допыты. Але скуль ведаў камісар Глыбокага, што гэты ранены "партызан" з'яўляецца палонным гарнізону ѿ Курылавічах?

У аднай з начных засад згінуў малады паліцыянт Валодзя Ф. з Паўлавіч. У цёплую купалаўскую ноч на адным хутары Забалоцця недалёка ад Курылавіч бандыты замардавалі маладую дзяўчыну, што сама жыла ѿ хаце. Налічылі 17 куль у твары, відаць, адданых ва ўпор. Нічога ня было зрабавана. Мяркавалася, што забойца зьявіцца на месца праступку. Ярашэвіч пастаравіў зрабіць засаду. Была ягоная нагода, бо чаргаваўся з камандантам Ваўком. З дванаццаці чалавек ён зрабіў дзьве засады. Антося Д. і Валодзю Ф. выслаў на подслух да дарогі калі хутара дзядзькі Ігната Ш., добра гаспадара й шчырага патрыёта Беларуса. Паліцыянты затрымаліся пры студні гэтага хутару. Раптам гукнуў стрэл і Валодзя Ф. зь енкам ад болю паваліўся калі студні. Куля навылёт прабіла жывот і ён памёр падарозе ѿ Курылавічы. Раніцай Ярашэвіч арыштаваў дзядзьку Ігната Ш., даводзячы, што гэта ён забіў Валодзю Ф. і намагаўся расстраліць бязьнікага допыту. Аднак Воўк загадаў пасадзіць селяніна ѿ варыўню пад палацам і казаў, што сам выслушае абінавачанага.

У гэны-ж дзень, на Святаога Яна, хавалі пазыверску закатаваную дзяўчыну. Воўк і троі дружынныя былі на паходвінах. Быў гарачы дзень. Воўк зайшоўся на хутар Ігната Ш., папрасіў вады. Гаспадыня падала кубак съвежай съцюдзёней съмтаны. Падзякаваўшы, Воўк спытаў яе, чаму ейны Ігнат забіў маладога Валодзю Ф., хоць сам быў няпэўны гэтага. Да чыста апранутай маладой жанчыны туліліся, апранутыя ѿ даўгія сама-

ЗВАЖАЙ

3

тканая порткі, басаногія сінявокія й съветлавалосья сынкі, гадоў 8-10. У вадказ на пытанье жанчына горасна заплакала й сказала: – Браток, Жэнічка, мой Ігнасёк ніколі ня думаў, што гэта нашы. Гэта-ж толькі бальшавіцкія валацугі штонач лазяць калі вуглой!

Ня было сумлеву, што Валодзя Ф. згінуў з рукі Ігната Ш. Гаспадыня нясьціхна плакала й прасіла пусціць да дзяцей ейнага Ігнаску. Ужо ў парозе, на ейнай патрэсканай ад працы далані спасцярог Воўк некалькі залатых манетаў з царом Мікалаем. Гэты дурны звычай увёў у нашым народзе вораг. Кажны, хто меў сілу, выкарыстоўваў дабрату Беларуса. Але ў памяці Ваўка жыла прыказка: "Золата – бағацьце, золата й съмерць". Съмерць чакала кожнага, а тым больш тых, што насілі зброю. Камандант адсунуў цётчыну руку й сказаў: – Гэтыя вашыя мазалі трymайце для сябе, а заўтра ваш Ігнасёк будзе дома. Ен выйшаў з хаты быццам аплявуху атрымаўшы.

Трэба было даведацца, скуль Ігнат Ш. дастаў стрэльбу, калі Немцы, пад пагрозай кары съмерці, забаранілі цывільному насельніцтву мець зброю. Выявілася, што ня толькі Ігнат, але й шмат іншых Беларусаў з даверам і выдатных патрыётаў тайна атрымалі стрэльбы й амуніцыю для самаабароны ад старшыні Колі К., зацятага ворага бальшавіцкіх сталінскіх бандай.

Каго-ж тады трэба пакараць за адабраныне жыцця ў адзінага ў бацькі сына, адданага абаронцу беларускасці, маладога й жыццярадаснага Валодзі? Добра разважыўшы, вінаватыя былі два, а кары ў часе вайны былі вядомыя. А ці пакарааныне аднаго й другога спыніць сълёзы бацькоў і верне ім сына? І так вакол зашмат было магілаў.

На вялікае незадаваленіе Ярашэвіча, які ўпорыста дамагаўся, каб расстраляць Ігната Ш., Немцы дазволілі адпусціць селяніна дамоў і на наступны дзень раніцай ён быў ужо пры сям'і. Што-ж да намаганьня Ярашэвіча, дык ведама, што Палякі мелі заданыне вынішчаць усіх ідэйных і съведамых Беларусаў на "кressах усходніх", каб пасяля вайны лягчэй было пабудаваць на беларускіх землях сваю "Жэчпаспаліту".

Курылавіцкаму гарнізону штораз часцей даводзілася напатыкаць бальшавіцкія банды й весьці зацятых сутычкі, а пераважна пры даставе харчоў з Палівачоў. Даводзілася прасіць Немцаў, каб на перавоз харчоў давалі падмацаваныне. Для канвою Немцы прызначылі Чэхаў з танками. Чэскія танкісты былі маладыя й ветлівыя хлопцы. Зь імі можна было лёгка дагаварыцца навет пабеларуску. Яны ахвотна праводзілі нашых ледзь не да самых Курылавіч, хоць Немцы загадвалі ім толькі да паловы дарогі. Чэхі ня былі прыязныя Немцам, а зь Беларусамі хутка пасябравалі, зжыліся як браты й прарадавалі нам шмат добра, асабліва папяросаў, табакі, сярнічак, шнапсу й навет новае зброй.

У верасьні на адной з засад злавілі коннага сувязнога "партызанаў". Быў гэта малады хлапец Мядзведзкі зь Медзвядзёва, Мікалаеўскае воласці. Гэтага хлопца Альфонс Б. "вывеў у расход". Лучнік гэты выяжджаў зь Ліпавага Востраву й вёз "прыказ атраду Кутузава" ў Пліскі Бор. У загадзе было напісаны: "стянуть все вооруженныя сілы для ліквідацыі изменников родины". Ані месца ні даты гэнае "відацаў" што мае адбыцца, ня згадвалася. Але ад лучніка даведаліся, што як толькі згуртуюцца патрэбныя "ваа-

жонныя сілы", тады яны-ж зыліквідуюць гарнізон Курылавічы.

Гэта было верагодным, бо Курылаўскі гарнізон быў для бандаў косткай у горле. Пачалася падрыхтоўка да абароны. Пабудавалі тры зямлянкі (бункеры) з добрым полем абстрэлу для ручных куляметаў, спалучылі іх акопамі сувязі із становішчамі для стральцоў, выкапалі давяговы роў ад палацу да акопу, а каб засланіць выхад з палацу, укалалі паўдугой бярвеныне ўстойку мэтры тры вышынёй. Прасілі ўзмоцніць адзьдзел лічбова, але ў вадказ атрымалі толькі тры скрынкі ручных гранатаў.

У пачатку каstryчніка прыходзілі частыя весткі ад насельніцтва пра рух бандай і то зусіх бакоў: Чарневіч, Уліна, Цьвеціна, Басянкі. У палове каstryчніка гэныя банды былі ў ваколіцах Капцюгоў і Кіпелева, а разьведка ў Язьне; з другога боку – ў Рэзьдзёрцы, Паўлавічах, а разьведка ў Сойчыне, ізноў у Цьвеціне. Было відаць, што сталінскія банды сціскаюць вакол Курылавіч персыцень.

Курылаўцы рыхтаваліся бараніца да апошняга патрону й кожны казаў: "зыгін", але з гонарам, а ніколі мучаніцкай съмерцю з рук сталінскіх апрычнікаў". Пэўным было, што напад адбудзецца наччу й мяркавалася, што перад днём крывавай "каstryчніцкай рэвалюцыі".

Так яно й было. Перад самай поўначай вартавыя пад камандай дружыннага Антося Д. абстрагалі мост на Курылаўцы, скуль пачулі тупат ног перабягаючых напасынікаў. Нападу чакалі ўжо добры тыдзень. Усе хлопцы спалі ўніформу, із зброяй побач і гранатамі за пасамі.

Пачуўшы стрэлы, усе, як адзін, не чакаючы загадаў, кінуліся на свае абаронныя становішчы. А загад гучэй проста: "На бой!" І некаторыя съпевам даказалі: "за шчасце і за волю народу слаўнага свайго!" На гэта акружаючыя бандыты адказалі заліўным агнём, зь дзікім рыкам "ура й крою... такую іх бога маць!" і рэнуліся на акопы. Узрывамі ручных гранатаў, густым адпорным куляметным агнём і ручной зброяй адказалі на бандыцкае "бога маць". Сакатаў і цяжкі кулямет. Густыя праклёні, пераважна чыста парамескую "па матушке" замянілі ранейшае "ура і бога маць". Варожы агонь слабеў, а Курылаўцы ня спынілі свайго. Каб прыячы абаронцаў, напасынікі падпалилі хлявы. Жывёла ў хлявох падняла мучаніцкі енк: ірзалі коні, раўлі каровы, цялят, бляялі авечкі і, як-бы іх рэзалі, пішчэлі съвіні. Адна курылавіцкая жанчына, зълітаваўшыся над жывёлай, не зважаючы на бязупынны рогат зброй з двух бакоў, кінулася адчыніць хлявы. Дзікай ад страху, некаторая ахопленая полымям, жывёла разъбеглася па вёсцы.

Зброя ня спынялася. Калі заціх каторы Дзегцяроў то толькі для таго, каб зъмяніць амуніцыйны дыск. Варожы кулі з прарэзлівым трэскам ляскалі па камлёнках дэзвай і гальля над галавамі ды за плячмі абаронцаў. Па некаторым часе агонь з хлявоў перакінуўся на гумны, ля якіх неўзабаве загарэліся стагі саломы.

Чэмная ноч зъмянілася ясным днём і асьвяціўся вораг. Тых напасынікаў, што заляглі за вуліцай перад акопамі абаронцаў, можна было лёгка выкурыць ручнымі гранатамі і ўжо цэльнім агнём ручной зброй. Цяжкі кулямет сакатаў, але штораз часцей спыняўся.

Маскалёк Якуш К., што падаваў куляметную стужку,

быццам асінавы ліст тросься зь перапалоху. Здавала-ся, што стужка пякла яму руکі, бо пераходліваў яе нэрвова й падаваў пераскокамі, што зацінала кулямёт і "Максім" не пляваў, а толькі зь перапынкамі кашляў. Воўк, што добра знаю цяжкі кулямёт, пакінуўшы пры "Максіме" маскальку, што яшчэ не апанаваў перапалоху, пабег да аблугі "Дзегцяроў", каб праверыць колькасць амуніцыі. Паводле ягоных падлікаў, амуніцыі да дня забракне бо ўжо каля шасьці гадзінай трываў бязупынны бой. Зымяркаваўшы, што амуніцыі хопіць ня больш як на дзвін гадзіны, загадаў абстрэльваць толькі больш агрэсіўныя пункты праціўніка, ашчаджаючы як мага патроны. Не спасцярогнікі нідзе нямецкіх жандармаў, Воўк пачаў іх шукаць і неўзабаве знайшоў у варыўні пад палацам. У прачыненых дзъвярох варыўні з рэвалверам у руцэ стаяў Галандзец Янцэн, а Немцы, седзячы на глінянай падлозе, узбройвалі ручныя гранаты і, відаць, адганялі перапалох "шнапсам", бо недапітая пляшка стаяла каля скрынкі ўзброеных гранатаў. Гэтым пажылым Немцам, добра адкормленым, ня вельмі падабалася пакідаць зацішную варыўню, але Воўк казаў ім перабегчы ў правую зямлянку, дзе, здавалася, было найгарачэй.

Узяўшы зь сярэдняга бункера Бобіка й Антося Д. зь "Дзегцяром", Воўк, прыкрыты правым "Дзегцяром" высунуўся пад заслонай кустоў і дрэў аж да самай паветавай дарогі і адгэтуль адчынілі агонь па дарозе, дзе стаялі вазы "партызанаў". Заірзalі коні, загрукаталі калёсы, начулася крыкі й праклённы, засакатаў варожы "Дзегцяр" ад мосту справа і зза хат зьяўляўся. Злосна сьвісталі кулі, адбіваючыся рыкаштам, але "Дзегцяр" з правава зямлянкі трапным агнём выбіў варожага "Дзегцяра" каля мастка й "выгадзісты" змаглі перебегчы ў зямлянку, дзякуючы агнявой аслоне правага кулямёту.

Антось Д. й Бобік зь "Дзегцяром" пабеглі на свае становішча ў сярэдні бункер, Воўк да цяжкога кулямёту, а Маскалёк Якуш К. недзе змыўся й камандзэр ужо ня мог засакатаць з "Максімам". Кулямёт плюнуў пару разоў кароткай сёрыяй і зяяўся...

Пажар бушаваў, полымя ярчэла а дым з чорнага зрабіўся белым і якбы прасыцірадлам засланіў неба. Раптам чырвоная ракета перарэзала белае прасыцірадлам дыму, нарысавала вялікую дугу й з трэскам рассыпалася шматлікім зоркамі. Варожы агонь раптам спыніўся, хутка мела днечы. Хіба гэта сыгнал да апошняе атакі? Чырвоная стужка ракеты распылася, пашырэла на белым палотнішчы і ўсё гэта лёгка варушылася, быццам бел-чырвона-белы сцяг.

Пачынала днечы. Па замерзлай дарозе чуваць быў грукат калёсаў. Банды адступалі ў кірунку Цьвеціна й наапошку ўсё заглохла. А над Курылавічамі ў полымя ўсё яшчэ трymаўся, калыхаўся ў шырэй бел-чырвона-белы сцяг, вытканы з дыму пажару й ракетнае стужкі. З навакольных вёсак, — далейшыя конымі, бліжэйшыя пехатою, пачалі зьбірацца людзі, каб на-вочна агледзіць пабоішча. Моладзь, старыя, мужчыны й жанчыны — гэта быў праўдзівы кірмаш, як на Святочы Яна ў Чарневічах. Дзяўчыны папрыносілі кветкі й дарылі іх пераможцам Рабінавае Начы ў Курылавічах. Прыляцела й Пташынка Ліда з Лычакова й пасябровіску, шчыра й горача выцалавала замурзанага камандзера абароннага гарнізону. Прыгожая й шчабятылавая Пташынка Ліда, беларуская настаўніца, мела

аднак большую прыемнасць шчабятаць акупантам чым сваім; яна добра ведала нямецкую мову, што памагала здабыць сымпаты чужынцаў.

Зрабілі зборку, хлопцы выстраіліся ў два рады. Усе былі замурзаныя сажай пажару й дымам пораху, з задаваленням перамогі толькі блішчэлі вочы й сывяціліся з-за пасінелых ад смагі й перамучання вуснаў зубы. Бракавала толькі аднаго маскальку Якуша К., які зь перапалоху, напэйна, недзе схаваўся. Усе абаронцы былі жывы й здаровы, толькі Воўк меў закрываўленыя пальцы правае руکі, але ён не звяртаў на гэта ўвагі й болю не адчуваў.

Пасля прыемнага прывітання з насельніцтвам, абаронцы з патрыятычным пачуцьцём адсыпвалі "Беларусь, наша Маці-краіна, Ты з нас моцных зрабіла людзей". Насельніцтва памагала сильвіа, часта выціраючы сълёзы ўздзячнасці й задавалення. Загудзей матор і перад зібранымі зъявіўся самаход нямецкага камісара Глыбокага. Выцягнуўшы правую руку наперад, ён прывітаў усіх ведамым "хайль Гітлер". Толькі жандармы адказалі "хайль". Каждому з абаронцаў камісар падаў руку. Рапарт пабеларуску здаў камісару камандзёру Воўку, а Пташынка Ліда пераказала яго панамецку. Жандармам і Воўку камісар прыабяцаў даць вялікую вайсковую ўзнагароду "рытэр крыц", ды паабяцаў падаслаць на помач РОА (ўласаўцаў) з Лужак. Разъвітаўшыся тым самым "хайль Гітлер", ён ад'ехаў.

Дзіўна было, што аж з Глыбокага прыехаў сам толькі з шофэрам, калі ўсюды было поўна бальшавіцкіх бандыў. Ды ён, пры супрацоўніцтве сваей перакладчыцы паніны Догуўны з польскім падпольлем, ведаў пра кожную дзейнасць бандытаў і ведаў, пэўнен-ж, даўно пра плянаваны напад на Курылавічы ды мяркаваў, што мы зыгінем.

Папаўдні гэнага-ж дня прыехала цэлая рота ўласаўцаў. На ўзгорку, направа ад дагараючага гумна паставілі шэсць цяжкіх кулямётаў і гадзіну часу трымалі, бязь ніякага прыцэлу, агонь у кірунку Цьвецінскага лесу, куды адыйшлі "партызаны". У гэты час рэшта роты РОА паехала на "разьведку", скуль вярнулася з поўным возам самагонкі. Пілі цэлую ноч, а закуска — папаленая бараніна, была на месцы. І настрыяліся-ж, пап'янаму, увюю аж да раніцы. Нарабіўшы так шмат шуму, наладавалі вазы папаленай жывёлай, ды страляючы для ўцехі падарозе, ад'ехалі ў Лужкі.

Маладога маскальку Якуша К. знайшлі ў Курылаўцы тры дні пасля бою. Бандыты мяркавалі, што ўвесь гарнізон будзе ўцякаць рэчкай і падрыхтавалі зasadу. Маскалёк, здурэлы зь перапалоху, ўцякаў рэчкай, дастаў кулю ў живот вышэй паясьніцы і, страціўшы сілы, утапіўся.

Кажны чалавек баіцца съмерці, якую нясе вораг. Хто трymае зброю ў руках, той можа абараніцца, а той хто зь перапалоху ўцякае, той напэйна загіне.

У бai з гарнізонам паліцыі ў Курылавічах бандыгы мелі забітых і раненых, але на полі бою нікога не пакінулі. Жыхары Цьвеціна пазыней данесылі, што пазыбіrali ў іх ўсё, прыдатнае для агляду ранаў. Чулі енкі. Забітых закапалі ў лесе, а на магіле паставілі бярозавы кол з чырвонай шматай. Гэта з вуснаў насельніцтва, а цi гэта праўда — ня ведаю. Хто-б у той час пайшоў адкопваць забітых бандытаў, каб іх палічыць?

Anicaў навочны съветка А. Пярун

ЗВАЖАЙ

5

Заўвагі ад "Зважай".

У ноч вялікага нападу бальшавіцкіх бандаў на Курылавічы, меншая банда, для дывэрсіі напала на абарону мосту, што на Дзісенцы на акраіне гораду Дзісны. Абстрэльвалі бункер пры масьце, дражнілі, каб перасеч магчымую помач Курылавічам з адлеглага на 12 км гораду.

У *Беларускай Савецкай Энцыклапедыі* (БелСЭ), том восьмы, на бачынах 183-184 чытаем наступнае: "Партызанская брыгада імя Г.К.Жукава дзеянічала ў Айч. вайну на акупіраванай ням.-фашистскай захопнікамі тэрыторыі Вялейскай вобласці (Браслаўскі, Мёрскі, Дзісенскі р-ны)". И далей: "партызаны... 18-19.7.1943 разгромілі буйныя варожы гарнізон у в. Курылавічы, які знаходзіўся на скрыжаваньні дарог і перашкаджая партыз. атрадам рухацца на заход".

Мы ня чулі пра "разгром" Курылавіч 18-19 ліпеня. Наша беларуская паліцыя спакойна рабіла засады на бандытаў, адбірала ў іх і зъяўртала сялянам зрабаванае добро. Дык мо пра іншыя Курылавічы мова? Чытаем наступны сказ: "21 ліпеня правялі бой каля в. Шпакоўшчына, у ноч на 1-га жніўня напалі на гарнізон у в. Гарманавічы Шаркоўшчынскага р-ну, дзе спалілі маслазавод і склады з прадуктамі".

Мясцовасці ё даты блізкія, значыцца гаворка йдзе пры тыя самыя Курылавічы. Неабходна паверыць, што ў Гарманавічах спалілі малачарню ѹ склады, перад тым іх абраставаўшы. Ну а што Курылавічы "разгромілі", дык гэтта, відаць, столькі прайдышы, як у тым, што Сталін бацькам усіх народаў быў.

Шыла зь мяшкі вылазіць на бач. 280-й: "10.7.1943 г. з в. Клясьціцы Расонскага р-ну выйшла *партызанская брыгада імя Г.К.Жукава*, перасекла чыгунку Палацак - Рыга, фарсіравала Зах. Дзізвіну і выйшла ў раён в.Шпакоўшчына Ветрынскага р-ну. У ноч на 19 ліпеня разагналі а (падчыркнута намі - Рэд.), гарнізон у в. Курылавічы, адбіла прасъледаваньне праціўніка, фарсіравала Дзісну".

Вось табе ё на!

Аўтары БелСЭ з бачынаў 184 і 280 не згаварыліся, відаць, што нахлусіць пра тыя Курылавічы. Дык на бач. 184 "разгромілі буйныя варожы гарнізон" а на бач. 280 адно "разагналі" яго а пасля "адбілі прасъледаваньне праціўніка".

Калі-ж вы, "гэроі", разгромілі запрайдышы, ці хаця-разагналі той "буйны" гарнізон, дык чаго тады ўцякалі ды яшчэ "адбівалі прасъледаваньне"?

Мова ідзе тут, відаць, пра напад на Курылавічы, дзе бальшавіцкія бандыты пацярпелі апараузу.

Гэты прыклад яўнай хлусьні ў БелСЭ съветчыць пра тое, як бальшавікі, пішачы гісторию, выкryўляюць, на ганьбу самым сабе, розныя факты. Прыйгадваеца той аж да нуды разрэкламаваны, "слайны залп Аўроры" ў Петраградзе па Зімнім Дварцы, што быццам даў сыгнал пачаць бальшавіцкую контррэвалюцыю. Адно бальшавікі ніколі ня згадваюць, што Аўрора стрэліла пустым ("халастым") знарадам...

А што-ж, паводле гэных нямудрых партыйных гісторыкаў, здарылася ў Курылавічах у каstryчніку, значыцца як, паводле іх, выглядаў бой апісаны нашым аўтарам"?

БелСЭ на бачыне 280 падае: "У пачатку каstryчніка

МОЖНА БЫЛО АБДУРВАЦЬ МАСКОЎСКАГА ЦАРА, АЛЕ НЕ ЦЫВІЛІЗАВАНЫ ЗАХАД

Час ад часу заходняя прэса паведамляе пра затрыманыні ворганамі бясъпекі савецкіх або ўсходня-эўрапейскіх шпіёнаў, якія зъбираюць весткі пра вайсковыя аб'екты Захаду або фатаграфуюць іх. Звычайна ў тых выпадках мясцовыя ўлады гэтых злоўленых на гарачым учынку агентаў проста выкідаюць з краіны, лічачы, зусім слушна, што ў наш атамны век, век штучных спадарожнікаў і электронікі, падобныя прымітыўныя спосабы шпіёнства не ўяўляюць сабою сур'ёзной небясъпекі. Пра прымітыўнасць жа Маскаўе ў гэтай галіне съветчыць яшчэ ў той факт, што, каб абмануць Амэрыканцаў, яны пабудавалі ў сябе з фанеры масу ракетных установак. Аб выкрыції амэрыканскай разьведкай гэтых "пацёмкаўскіх" пабудоваў пісала нядайна заходняя прэса. Амэрыканскі часопіс "Ньюсвік" паведамляў у 1974 годзе пра выкрыціё 800 падобных установак, якія мелі служыць, у выніду патрэбы, для ўядзення ў зман нізкалётныя бамбасікі пракціўніка а таксама ракеты далёкага засягу.

У 1972 годзе, у амэрыканскім ілюстраваным часопісе "Рампартс" быў зъмешчаны артыкул быўшага ўрадаўца Амэрыканскага Агенцтва Нацыянальнай Бясъпекі Уінслява Бэка (псэўданім), у якім ён пісаў, што амэрыканская сетка электроннае разьведкі ня толькі кантролюе рух кожнага савецкага самалёту ѹ кожнае савецкае падводнае лодкі на съвеце але мае таксама ѹ ключ да савецкае систэмы шыфраў найбольш тайных вайсковых інфармацыяў. Гэтае Агенцтва, цэнтральнае кіраўніцтва якога знаходзіцца ў Форт Мід ля Вашынгтону, зъяўляеца цэнтрам амэрыканскай вайсковай разьведкі. Яго дзейнасць акружана найбольшай тайнай. Бюджэт Агенцтва дасягае сумы аднаго міліярду даляраў у год. Працуе ў ім больш чымся 100 тысяч людзей.

Паводле ўспомненага аўтара, удасканаленая Агенцтвам систэма электроннага назіраньня дае Амэрыканцам інфармацыі ѹ толькі пра рух савецкіх марскіх і паветраных вайсковых адзінак разам з дакладнымі весткамі пра месца знаходжаньня ракетных палігонаў, а і пра месца знаходжаньня галоўных палітычных і вайсковых кіраўнікіў Масквы. Уся савецкая тэлекамунікацыйная систэма настолькі пранікнута падслушоў-перахопліваючымі амэрыканскімі станцыямі, што Агенцтва Нацыянальнай Бясъпекі мае навет запісаную на стужку размову Касыгіна з касманаўтам Камаровым, што адбылася дзівзе гадзіны перад катастрофай касмічнага карабля "Саюз 1" у 1967 годзе. Наогул

(*Канец на бачыне 6-й*)

1943 г. з Расонскага раёну ў Дзісенскі прыйшла *партызанская брыгада 4-я Беларуская*. І ўсё. Чаго пайшла тая брыгада ў Дзісенскі раён? Адно рабаваць ці таксама "буйныя варожы гарнізон" у Курылавічах разганаць?

Бязумоўна, мы ня ёсць наўнымі, каб спадзявацца, што ад пісакаў, якія працуюць пад загадамі гаспадароў ГУЛАГ'у ѹ няслўных псіхушак, даведаешся прайду.

B. Сенкевіч

ПРА ЎДЗЕЛ БЕЛАРУСАЎ НА ЗАХОДНІХ ФРАНТОХ ДРУГОЙ СУСЬВЕТНай ВАЙНЫ

З прычыны гістарычных абставінаў, якія склаліся на нашай бацькаўшчыне ў 1917 - 1921 гг., у час 2-й Сусьветнай Вайны Беларусы былі змушаныя змагацца на ўсіх франтох, пад рознымі съцягамі і, вельмі часта, супраць сваіх нацыянальных інтарэсаў (справаў). У выніку, магілы нашых братоў, што загінулі на вайне, можна знайсці ўва ўсіх куткох съвету. На жаль, пра ўдзел Беларусаў у ваенных дзеяньнях, пра іхны ўклад у перамогу над гітлераўскай Нямеччынай напісана зусім мала, не гаворачы ўжо пра чужынцаў, якія наоўгут пра гэта нічога ня ведаюць. Праўда, пра ўдзел Беларусаў у савецка-німецкай вайне, пра вялізарныя страты беларускага народу ў ёй ды пра гераізм шмат якіх Беларусаў – жаўнераў Чырвонай Арміі, у савецкай гісторыяграфіі матар'ялаў можна знайсці даволі шмат, асабліва што адносіца да савецкае партызанкі ў Беларусі. (1)

Аднак савецкія аўтары зыходзяць з чыста партыйных мяркаваніяў і таму матар'ялы гэтыя маюць характар аднабаковы і суб'ектыўны. Прывічым справа насыяўляеца так, быццам Беларусы змагаліся за камунізм, за савецкую ўладу, за единую неделимую", да гэтага зь вялікім энтузіязмам, дзяякуючы іхнаму "савецкаму патрыятызму".(2) Змаганьне-ж Беларусаў на другіх франтох, несавецкіх, асабліва на баку заходніх хайрусынікаў, нааўгут замоўчаваецца (3). У беларускім эміграцыйным друку, апрача надзвычай цэннай аповесці Каустуса Акулы "Змагарныя Дарогі" (4), на гэту тэму можна знайсці тое-сёе ў форме кароткіх артыкулаў або ўспамінаў. Аднак матар'ялы гэтыя падраскіданыя па розных выданьях і яны мала даступныя для дасыльчыкаў, асабліва чужаземных гісторыкаў.

У сувязі з гэтым настала пара заніца гэтым пытанынем. Асабліва трэба ўстановіць прыблізны лік Беларусаў, якія змагаліся на заходніх франтох а таксама лік тых, што загінулі ў гэтым змаганьні, што і ёсьць мэтай гэтага артыкулу.

МОЖНА БЫЛО...

(Заканчэнне з бачыны 5-й)

Усе тэлефоны й размовы па радыё, якія вядуць між сабою кіруочы й вайсковы апараты СССР, падслухоўваючы й перахопліваючы станцыямі Агенцтва, Пасыль іхнага расшыфраванья і, па меры важнасці, яны пасылаючы ў архівы цэнтральнага кіраўніцтва. Апрача гэтага, амерыканскія штучныя спадарожнікі й самалёты, што лётаюць на вялікіх вышынях, увесе час патрулююць усю тэрыторыю Савецкага Саюзу (і кантынэнтальнага Кітаю), а пераказваныя імі даныя аналізуючы дакладна спэцыялістамі Агенцтва пры помочы найnavейшых вылічальных машынаў.

У сьвятле вышэйсказанага выглядаюць праста съмешнымі й дарэмынныі спробы саветчыкаў ашукаць Захад, будуючы фанерныя базы, або робячы здымкі вайсковых аб'ектаў. Адначасна гэта съветчыць пра прымітыўнасць і вялікую адсталасць гэтак званай "перадавой савецкай навукі й тэхнікі" так разрэкламаванай хлусультай маскоўскай прапагандай-

У 1946 годзе, калі мы рабілі першыя крокі ў тварэнні Згуртаваньня Беларусаў у Вялікай Брытаніі (ЗБВБ) (5) і калі нам быў патрэбны дазвол польскіх вайсковых уладаў на тое, каб жаўнеры Беларусы маглі да яго належаць, аўтару гэтых радкоў, у той час дваццацігадовому юнаку, каб дазвол гэны атрымаць, прышлося было сустрэцца зь ген. Капанскім, шэфам штабу Галоўнаму камандуючага Польскіх Узброеных Сілаў на Заходзе (памёр у Лёндане, у сакавіку мінулага году). У час сустрэчы (6), якая трывала добрай паўгадзіны, ген. Капанскі, між іншага, закрануў пытаныне колькасці Беларусаў у польскай арміі. На ягонае пытаныне: "А колькі-ж Беларусаў з'яўляюцца жаўнерамі Польскіх Узброеных Сілаў?" ён пачаў наступны адказ: "Ад 14 да 16 тысяч. Асабліва іх шмат у 5 КДП (Крэсовая Пяхотная Дывізія), якая ў сваій бальшыні складаецца зь Беларусаў". Цяжка сказаць, што падумаў пра гэта польскі генэрал, але ён згадзіўся, што іх было шмат.

Гэта гутарка зь ген. Капанскім прыгадалася таму, што якраз у ёй было закранута пытаныне ліку жаўнер-раў-Беларусаў у Польскіх Узброеных Сілах на Заходзе. Німа сумлеву, што Капанскі быў пайнфармаваны аб tym, што пад ягоным камандваньнем было шмат Беларусаў. Аднак ані ён ні хто іншы ня ведаў дакладнага іх ліку, бо ў той час, калі ў Савецкім Саюзе тварылася польская армія, у яе рады маглі ўступаць перадусім Палякі. Беларусы-ж, Украінцы й іншыя нацыянальнасці лічыліся савецкім урадам як грамадзяне СССР і яны, звычайна, пасылаліся ў Чырвоную Армію. Вялікая колькасць, аднак, Беларусаў, каб вырваша із стаўлінскага пекла, пазапісвалася Палякамі і, калі ім удалося прысадзіць праз камісіі, былі далучаныя да польскіх адзьдзелаў. Беларусамі-ж афіцыяльна яны пачалі выяўляцца (бязумоўна, далёка ня ўсе і адно найбольш нацыянальна съведамыя) толькі ў 1943 годзе, калі выяўленыне запраўдных даных перастала пагражаць паваротам у СССР, бо польская армія была ўжо тады ў Іраку і ў 1944 годзе, у Італіі, калі ў гэту армію пачаў наплываць съвежы беларускі элемэнт, між якога было шмат маладой і съведамай інтэлігэнцыі.

Але пяройдзем да галоўнае тэмы. Запраўды, колькі-ж Беларусаў было ў Польскіх Узброеных Сілах на Заходзе? Колькі іх загінула або памерла? І ці нааўгул можна пра гэта неяк даведацца і якім чынам? На якіх крыніцах трэба абавірацца і якімі крытэрыямі кіраўцацца, каб устанавіць іх лік?

Вядома, што архівы Польскіх Узброеных Сілаў захаваліся ѹ яны знаходзяцца ў Ангельшчыне. Але доступ да іх наялёгкі. Прывічым патрэбна была-б доўгая й карпатлівая праца. Нельга забывацца, што на 1-га ліпеня 1945 году Польская Ўзброеная Сілы на Заходзе налічвалі 228.000 чалавек. Шмат патрабавалася-б працы, каб іх усе прагледзіць, прааналізаць, ды зрабіць адпаведныя вывады.

У нашых эміграцыйных умовах, на практыцы, гэта немагчыма. Таму з'вернемся да аднай вельмі вартаснай а няпрыкметнай крыніцы, якой з'яўляеца выданая ў 1952 годзе польскім Гістарычным Інстытутам імя ген. Сікорскага ў Лёндане праца "Сыпіс жаўнер-аў

B. C.

З ВАЖАЙ

7

Польскіх Узброеных Сілаў на чужыне, загінуўшых або памершых у 1939-46 гг."(7). "Сыпіс" гэты быў апрацаваны на аснове наступных дакументаў: 1) Кнігі Памершых, якія вялі вайсковыя сьвятары (знаходзяцца ў Ведамстве Галоўнага Капэляна ў Лёндане), 2) Сыпіс афіцэраў, загінуўшых на чужыне, састаўлены ведамствам для афіцэрскіх спраў Штабу Галоўнакамандуючага ў Лёндане, 3) Кнігі Стратаў Войска, састаўленыя Камандваньнем Дапаўнення і 4) Іменны Сыпіс Стратаў Персаналу Паветраных Сілаў, састаўлены Гісторычнай Камісіяй ППС. На гледзячы на некаторыя недахопы, выкліканыя тым фактам, што дакументы абапіраюцца на даных, съпісваных у ваеных умовах, а не на аснове асабістых дакументаў, што магло спрычыніцца да пэўных недакладнасцяў съведамых або выпадковых, кніга мае вялікую вартасць, асабліва ў нашых аbstавінах, бо дае: прозывіща й імя загінуўшага або памершага, ягоную вайсковую рангу, па меры магчымасці дакладную дату нараджэння (мясцоўласьць, павет або ваяводства), дату смерці, месца пахаванья (мясцоўласьць і эвэнтуальна краіну), акрэсьленне могільніка й магілы. "Сыпіс" ахоплівае пэрыяд ад моманту тварэння Польскіх Узброеных Сілаў у Францыі ў 1939 годзе да верасня 1946 г., калі яны началі ператварацца ў ПКПР (Польскі Корпус Прыспасаблення ў Размешчэння). Апроч гэтага, у канцы "Сыпісу" ёсьць "Дадатак" прозывішчаў жаўнеруў, якія пасыля ўпадку Польшчы ў 1939 г. былі ўзятыя Чырвонай Арміяй у палон, або былі арыштаваныя савецкімі ўладамі ў памерлі яшчэ на тэрыторыі былога Польшчы ці былі вывезеныя ў СССР. У "Сыпісе" зъмешчана ўсяго 15.703 прозывішчы, з чаго пасыля адлічэння 728, якія зъмешчаны ў "Дадатку", застаецца лік 14.975 прозывішчаў загінуўшых ці памершых у Польскіх Узброеных Сілах на Захадзе ў пэрыяд сямі гадоў (8).

"Сыпіс" падзелены на пяць частак, першая зь якіх дзеліцца, у сваю чаргу, на 12 разьдзелаў. Ен быў састаўлены часткова паводле вайсковых адзінак, а часткова паводле ваеных кампаніяў і тэрытарыяльнага і выглядае наступна (9):

I ЧАСТКА: АРМІЯ

Лік загінуўшых
або памершых

1. Францыя 1939-1940	127
2. Нарвэгія 1940	79
3. Самастойная Брыгада Карпацкіх Стральцуў 1941-1942.....	212
4. Францыя 1941-1946	102 (103)
5. Швайцарыя 1940-1946	176
6. Камандваньні ў адзьдзелы ў Вялікай Брытаніі 1940-1946	755 (747)
7. Першая Панцырная Дывізія 1943-46	1466 (1572)
8. Брыгада Парашутыстаў 1941-1944..	208
9. Польская Армія пад камандай ген. Андэрса ў СССР 1941-1942	2882 (2891)
10. Эвакуацыйная База ў Іране 1942 г...	733 (722)
11. II Корпус: Сярэдні Усход, Італія, Вялікая Брытанія 1942-1946	4905 (4872)
12. Вайсковыя адзінкі на Сярэднім Усходзе 1944-1946	201 (202)

II ЧАСТКА: ВАЕННА-МАРСКАЯ ФЛЁТА 461

III ЧАСТКА: ПАВЕТРАНЫЯ СІЛЫ 2177 (2191)

IV ЧАСТКА: ЖАНЧЫНЫ НА СЛУЖБЕ
УЗБРОЕНЫХ СІЛАЎ

а) Польская Жаноч. Вайск. Служба	118
б) Юначкі	138
в) Чырвоны Крыж	18

V ЧАСТКА: ЮНАКІ 217

ДАДАТАК: Жаўнеры з 1939 году, якія памерлі, або прапалі бязь вестак у СССР:

а) Жаўнеры, вывезеныя пасыля кампаніі 1939 г.у СССР, дзе ў памерлі.....	208 (206)
б) Жаўнеры, вывезеныя пасыля кампаніі 1939 г.у СССР, праўшыя бязь вестак ...	520 (521)
А Г У Л А М	15703 (15783)

У нашым досьледзе мы будзем прытымоўваща крху іншага падзелу, аб'ядноўваючы некаторыя разьдзелы ў часткі ў асобныя группы, пакідаючы збоку "Дадатак" як ня маючы нічога супольнага з Польскімі Узброенымі Сіламі на Захадзе. Гэтак у Групу I уваходзяць разьдзелы 1,4 і 5 "Сыпісу", якія маюць найбольш недахопаў колькаснага характару і ў якіх фігуруе найменш ураджэнцаў Беларусі. Гэта вайсковыя адзьдзелы, якія былі створаныя з жаўнеруў, што пасыля разгрому Польшчы ў 1939 г. рознымі шляхамі пападалі на Захад і былі заангажаваныя ў ваеных дзеяньнях у Францыі (апроч 2-й Дывізіі Стральцуў, якая перайшла ў Швайцарыю). Разьдзел 2 (Нарвэгія) звязаны больш з II Групай і таму яго да яе залічаем. Што да 3-га разьдзелу, паколькі Брыгада Карпацкіх Стральцуў была створаная на Сярэднім Усходзе ў пазней стала ядром 3-й Дывізіі Карпацкіх Стральцуў, мы яго далучаем да Групы III (10).

(Заканчэнне ў наступным нумары)

"ЗБОРНИК ПЕСНЯЎ БЕЛАРУСКАГА ЖАҮНЕРА"
Выданые Беларуска-Амэрыканскіх Вэтэранаў, 1975 г.
у Сайт Рывэрсы, Н.Дж.

Няведама чаму кніга гэта прэтэндуе быць зборнікам песніяў беларускага жаўнера, хоць у ёй усяго ў разьдзеле "Жаўнерскія песні" налічыць можна цэлую трынаццатку.

Па прадмовах, здымках і матар'ялах відаць, што кніга плянавалася з размахам. Гэта табе не абы які зборнік песніяў быць меў.

І вялікая шкода, што тэхнічна так спэцікалі. Сорамна ў сваю бібліятэку паставіць, а ня тое, каб у якую чужую прадашь. Калі перафразаваць тую ведамую песню пра Лявона: "заўсёды чырванець будзем, бэ, відаць, прымітывы ў нас не пазводзяцца".

СУСТРЭЧА БЕЛАРУСКІХ ВЭТЭРАНАЎ У КЛІЎЛЕНДЗЕ

Сёлета ў нядзелю 4-га верасьня, калі гадзіны 2-й папаўдні, у беларускім пасёлку Палацак ля Кліўленду адбылася Сустрэча Беларускіх Вэтэранаў з Канады й ЗША. Мясцовыя й прыежджыя вэтэраны пастроіліся ў абышырнай грамадзкай залі пад камандай палк. Я. Гоўши, які здаў рапарт прысутнаму ген. Я. Сажычу.

Адсьпявалі "Беларусь – наша Маці-краіна, а пасля хвілінай маўчаныня ўшанавалі памяць загінуўшых за волю Бацькаўшчыны. Старшыня новастворанага Кліўлендзкага аддзялення Беларускіх Вэтэранаў палк. Я. Гоўша, паклікаўшы Сустрэчу да парадку, перадаў слова ген. Я. Сажычу, які насамперш выразіў задаваленіне, што ў Кліўлендзе паўстаў аддзяленіе нашых вэтэранаў ды прывітаў прысутных гасцей з Флярыды, Нью Ерку, Дэтройту й Канады, а таксама вітаў прысутных жанчын, што некалі былі на вайсковай службе.

У абышырнай гутарцы пра арганізацыю й дзейнасць нашых вэтэранаў на чужыне ген. Сажыч падчыркнуў важнасць захаваныня і ўмацоўваныня беларускіх вайсковых традыцый. Як прыклад добрае зарганізаванасці ён назваў аддзяленіе Беларускіх Вэтэранаў пад старшынствам капітана С. Гутырчыка ў Нью Брансвіку. Дакладчык смыніўся над пытанынем павышання рангавай беларускіх вэтэранаў. Рангі трэба ўважаць як ганаровыя ўзнагароды за вайсковыя й грамадзкія заслугі. Ген. Сажыч абмяркаваў важнасць выдання працаў пра беларускую вайсковую гісторыю. У розныя часы ў нашай прэсе зъмяшчаліся артыкулы пра збройнае змаганыне Беларусаў за сваю волю падчас апошніх вайны. Выходзілі й перыядычныя часапісы, у тым ліку "Змагар", што выдаваў сьв. пам. В. Васілеўскі, а цяпер выходзіць "Зважай". Ген. Сажыч выразіў пажаданіне, каб ён стаўся ворганам Беларускіх Вэтэранаў на чужыне а для гэтага трэба стварыць кантрольную камісію й выдавецкі фонд.

Дакладчык прапанаваў, каб у наступным годзе ўшанаваць генэрала Ф. Кушала на 10-я ўгодкі яго сьмерці. На закранутыя тэмы выказаўся прысутны. Палкоўнік Янка Гоўша раіў ушаноўваць памяць нашых выдатных вайскоўцаў у дзень незалежнасці ЗША; ён-жэ зъяўрнуўся асаўсты да старшыні БАЗА й старшыні Кангрэсавага Камітэту, прапануючы з нагоды 60-х угодкаў абвешчаныня незалежнасці Беларусі, склікаць налета 4-га ліпеня (у дзень незалежнасці ЗША) агульны зъезд Беларусаў Амэрыкі й Канады. Там наша духавенства, быўшыя вайскоўцы, палітычныя й грамадзкія дзеячы змаглі-б, для агульнага дабра й супрацоўніцтва, абмяняцца думкамі й поглядамі. Усе прысутныя горача падтрымалі гэтую пропанову.

Прысутні старшыня Камітэту Сувязі Быўшых Беларускіх Вайскоўцаў і рэдактар "Зважай" сп. К. Акула асьветчыў, што сп. А. Маркевіча і яго выбрали ў КСБВ у Маністары, каб супрацоўнічаць з усімі зарганізованымі беларускімі вэтэранскімі групамі й адзінкамі, незалежна ад таго, ці яны падтрымліваюць адзін ці другі палітычны асяродак. "Зважай" апраўдаў сябе дагэтуль. Леяльнасць інтэрэсам беларускага вызволь-

нага змаганыня важней за шкоднае дробнае палітыкансціва, а нашы вэтэраны, каб маглі між сабой супрацоўнічаць, павінны трymаць сувязь. Вось чаму часапіс "Зважай" і КСБВ выканалі паважную працу.

Прысутныя на Сустрэчы згадзіліся з гэтым і пажадалі зрабіць фармальна-арганізацыйныя крокі, каб "Зважай" стаўся агульным ворганам Беларускіх Вэтэранаў на Чужыне.

Гэтым Сустрэча закончылася. Прысутныя праспівали наапашку некалькі беларускіх вайсковых песняў.

У дзельнік

ПАПРАЎКА

У мінулым нумары "Зважай", у нэкралёгу пра Уладзімера Бурновіча на бач, 7-й было сказана, памылкова, што пакінуў жонку й сына. Памерлы пакінуў жонку й дачку.

ФОНД "ЗВАЖАЙ"

Падпіска ѹ ахвяры на "Зважай" атрыманыя ад 1-га лютага да 3-га каstryчніка сёлета:

Ю. Жывіца – 20.00 дал., з продажы – 14.00,
С. Гох – 8.60, М. Буцько – 5.00, В. Тумаш – 10.43
М. Грэбень – 15.62, В. Сянкевіч – 23.30, Слонімскі – 10.43, М. Нікан – 15.00 Я. Сажыч – 10.50, Калоша – 10.50, Страпко – 5.25, Гасьцеў – 31.50,
А. Маркевіч (з продажы) – 27.30, Ул. Дунец (з продажы) – 10.50, К. Акула – 20.00, Я. Гоўша – 10.50

Разам – 248.43 канад. дал.

Усім ахвярадаўцам вялікае дзякую!

Этап адмовіўся плаціць Москве доўг за зброю ў суме 4 міліярдаў далляраў, згадаўшы, што самі Москвалі не заплацілі Амэрыцы за зброю з апошніх вайны. Прэзыдэнт Садат цвердзіць, што Москва хоча зрабіць з Эгіпту сваю калёнію. У сувязі з гэтым зъмяшчаем "картун" з "Таронта Сан".